

därmed fungera utmärkt som specifika fallstudier och diskussionsunderlag i en undervisningskontext.

Boken har emellertid en del svagheter. Ett problem ligger i det faktum att begreppsapparaten är underutvecklad. Författarna förklarar t.ex. att de ser festivaler som ”årligt återkommande festligt evenemang” (s. 12) och en ”delmängd av det mer omfattande evenemangsbegreppet” (s. 12). Men definitionerna är vaga och något förvirrande. Nästan varje årlig återkommande aktivitet, alltifrån den bilmässa som hålls i Jönköping varje påsk till Skansens julmarknad, kan klassificeras som en festival enligt denna definition. Och vad som menas med ordet ”evenemangsbegreppet” får läsaren gissa sig till.

Författarna själva verkar inte helt säkra på sina definitioner. Om man tittar närmare på det första större citatet, från sidan tolv, som jag har återgivit ovan, ser man att Konstrundan på Österlen först presenteras som en festival för att sedan kallas för ett evenemang – om det är en festival, av vilken anledning ska man kalla det för ett evenemang? Det är i och för sig inget problem att kalla Konstrundan för ett evenemang men efter att ha läst boken är det fortfarande svårt att förstå hur och varför man ska betrakta den som en festival. Till slut är jag egentligen inte alls säker på att författarna betraktar Konstrundan som en festival. När de diskuterar den specifikt brukar de kalla den för ett evenemang, men när de pratar om bokens innehåll mer allmänt hävdar de att det är just festivaler som gäller här.

Situationen kompliceras ytterligare av det faktum, att av de sex empiriska exempel som presenteras i studien är det Konstrundan som har det starkaste ekonomiska motivet. Konstrundan grundades och finns kvar idag framför allt för att hjälpa konstnärer att få uppmärksamhet för sin konst, för att sedan kunna sälja den och tjäna pengar på den. Hela evenemanget kunde lika gärna liknas vid ett högt utvecklat marknadsmaskineri, drivet av ett vinstmotiv, som att liknas vid en festival. Bokens författare är väl medvetna om Konstrundans ekonomiska motiv, men väljer att nämna det i förbigående istället för att problematisera och analysera det djupare. Med allt detta sagt kan man undra varför ordet ”festival” är så viktigt för författarnas resonemang. De hade lätt kunnat klara sig genom att utveckla en diskussion om ”evenemang” och problematisera den.

Problemet är att resonemangen som läggs fram i boken flyter lite för fort och friktionsfritt. När författarna hävdar att: ”Vi har valt att behandla evenemang och festivaler eftersom de utgör ett nytt forskningsområde” (s. 9), så häpnar jag. Detta är kanske något av ett nytt

område inom företagsekonomi, men festivaler, riter och evenemang har varit i huvudfokus för antropologiska studier i nästan hundrafemtio år. Och traditionen är nästan lika gammal inom etnologi och sociologi. Det finns vare sig en hänvisning eller not som låter mig förstå att författarna är medvetna om detta.

På ett liknande sätt finns det knappast någon koppling till tidigare forskning i kapitlen som handlar om ledarskap samt organisering och utveckling av festivaler. Och även om ledarskap- och organisationsfrågor inte har behandlats speciellt mycket av företagsekonomer i förhållande till festivaler, så finns det en enorm mängd forskning kring dessa ämnen i förhållande till andra verksamheter och sociala rörelser (både inom och utanför företagsekonomin). Inledningsvis hävdar författarna att även det privata näringslivet kan lära sig mycket av festivaler, det hade varit lämpligt att mot slutet av boken mer systematiskt knyta an till tidigare forskning och argumentera för denna poäng.

Slutligen, skulle jag även velat veta lite om de festivaler som har misslyckats och försvunnit, men detta är tyvärr något som har valts bort från studien utan närmare förklaring (s. 2). De festivaler som diskuteras har haft sina uppgångar och nergångar, men de har överlevt. Av vilken anledning har andra festivaler inte gjort det? Man kan även undra vad som är vanligast, att en festival finns kvar i flera decennier eller att den försvinner efter ett tag? Det finns mycket vi kan lära oss av de misslyckade fallen och det är lite synd att man har valt att uteslutande fokusera på de framgångsrika festivalerna.

Evenemangsföretagande lyckas presentera och beskriva sex mycket olika evenemang. Det finns mycket här att diskutera med studenter och som en källa till såväl case studies i evenemangsplanering som ett diskussionsunderlag i ett undervisningssammanhang fungerar boken utmärkt. Den lyckas inte fullt lika väl när det gäller att förklara de begrepp som används eller när det gäller att koppla ämnet till en större vetenskaplig kontext.

Tom O'Dell, Helsingborg

Män och manligheter från vikingar till Kalle Anka. Stig Welinder (red.). Almqvist & Wiksell International, Stockholm 2003. 190 s., ill. English abstract. ISBN 91-22-02015-2.

Att informella seminarier, när de fungerar och alla medverkande är engagerade, kan vara väldigt kreativa vetenskapliga miljöer har jag mer än en gång fått bevisat

för mig. Antologin *Män och manligheter från vikingar till Kalle Anka* är ytterligare ett bevis på denna "sanning". Samlingen av artiklar är alla tillkomna vid just en sådan informell seminariereserie vid Institutionen för humaniora, Mithögskolan. Författarnas gemensamma utgångspunkt är "det konstruktivistiska genusbegreppet". Vad som presenteras under detta paraply är en tämligen disparat samling tvärvetenskapliga artiklar, eller kanske snarare mångvetenskapliga, då det tyvärr saknas (åtminstone) ett inledande resonemang som relaterar bidragen till varandra. På bokens 190 sidor samsas författare från arkeologi, engelska, historia och litteraturvetenskap. Tidsperspektivet och artiklarnas empiriska underlag sträcker sig från en arkeologiskt undersökt jämtländsk järnålder till Kalle Ankas "Ankeborgska", diskursteoritiskt analyserade "samtid".

Det har på senare tid kommit, i förhållande till antalet aktiva mansforskare, relativt många antologier, vars syfte varit att spegla forskningsfronten. *Män och manligheter...* med sitt historiska perspektiv kan sägas fungera som ett utmärkt komplement till antologier som t.ex. den av Thomas Johansson och Jari Kousmanen redigerade *Manlighetens många ansikten – fäder, feminister, frisörer och andra män* (Malmö, 2003). Det går att anföra invändningar mot delar av den antologi som här recenseras, men på grund av dess tilltalande anspråkslösa ton och dess avsaknad av vetenskaplig "tuffäktning" väljer jag att lyfta fram dess, i mitt tycke, främsta förtjänster, vilket innebär att inte alla artiklar kommer att kommenteras i samma omfattning.

Boken inleds med en teoretisk diskussion av Tomas Berglund, kring den historiska mansforskningens utvecklingslinjer. Här diskuteras först, utan att ta ställning för eller emot – som sig bör i en antologi där konstruktivistiskt inspirerade forskare samlats – genusbegreppets uppkomst, manlighetsbegreppets historia, den (eviga) striden mellan essentialism/konstruktivism och synen på manlighet som en historisk process. En viss ambivalens kan skönjas, och det tror jag inte författarna i antologin är ensamma om att känna, gällande vad som "ska" betonas inom dagens mans-/genus-/könsforskning. Är det teori eller empiri? Viktigt för författarna sägs vara att inte förlora människan ur fokus, vilket jag tycker författarna väl lever upp till. I denna antologi är det verkliga människorna och empirin som är i fokus.

Artikeln av Carolina Engberg och Stig Welinder ser jag som ett viktigt bidrag till genusforskningen överlag. Här diskuteras tillförlitligheten i de metoder som använts (och används?) för att könsbestämma skelett i gravar från

järnåldern, och här ställs viktiga frågor som: Om man inte med säkerhet kan bestämma vilket kön den har som ligger begravd, hur kan man då veta att männen begravdes på annat sätt än kvinnorna? Och hur kan man över huvud taget veta att det fanns några män i den bemärkelsen vi idag lägger i begreppet, om man inte med säkerhet vet om det är en man eller en kvinna som ligger i den grav man bygger sina teorier på? Som föreläsare på högskolan får jag ofta höra av studenterna (och även i andra sociala sammanhang) att detta med manlighet och kvinnlighet är traditionellt bestämt sedan långt tillbaka i historien. Inte minst i ljuset av sådana åsikter blir artikeln ett viktigt bidrag till genusvetenskapen och i förlängningen till det politiska arbetet för jämställdhet.

De karolinska soldaterna och deras definitioner av begreppet mod diskuteras i en artikel av historikern Magnus Perlstam. Utifrån en analys av dagböcker, brev och olika rapporter, beskrivs vilka handlingar som ansågs utgöra ett modigt beteende. Läsaren får här, liksom i artikeln av Engberg och Welinder och med hjälp av samma lite oväntade men inte desto mindre jämställdhetspolitiskt viktiga argumentationsteknik, sig till livs en högst intressant diskussion om det modiga beteendets sociala och kulturellt bestämda uttrycksformer. Begreppet mod är, visar författaren, om man tittar på hur ordet definierats genom historien, ett minst sagt svårbestämt ord. För att veta vad man talar om gäller det (som beträffande det mesta) att precisera vilken tid man talar om, vilket socialt skikt man hänvisar till och vilket sammanhang man utgår ifrån. De karolinska befälens definition av mod visar sig t.ex. inte nödvändigtvis vara densamma som majoriteten av dem som drog ut i strid, dvs. fotsoldaternas. Intressant att notera är att en av de vanliga definitionerna av mod idag, nämligen den som använder "det kvinnliga" som kontrast, inte går att belägga i de källor artikelförfattaren utgår ifrån. Mod för de karolinska soldaterna definierades tvärtom genom att soldaterna framställde sig själva som tappra i förhållande till sina (manliga) fiender, vilka försågs med epitetet fega.

Ytterligare ett exempel på en historiker, som bland arkiverade källor funnit exempel på iscensättningar av manlighet som går tvärt emot några vanliga föreställningar i dagens samhälle om hur det förhöll sig på 1800-talet, är Tomas Berglund. Han granskar i sin artikel bilden av den borgerliga västerländske fadern. Författaren börjar med påpekandet att faderskap och fadersroller inte ansetts vara prioriterade forskningsområden bland historiker. Liksom i artikeln om järnåldersgravarna visar det sig här att mycket av den historiska kunskap som

finns spridd i samhället – och som därmed ofta ligger till grund för vardagliga uttalanden och försanthållanden om, kanske framförallt, manligt och kvinnligt – bygger på lösa antaganden eller rena myter. Genom ett antal bevarade brev framträder också en helt annan bild av 1800-talets borgerliga fäder än den som brukar hänvisas till, t.ex. i etnologiämnets verkliga "bestseller" *Den kultiverade människan*. Genom artikeln kan man återkommande läsa om fysiskt närvarande, känslomässigt engagerade och ibland blödiga fäder. Även om författaren gång på gång poängterar att det saknas forskning på området, och även om det sägs att källmaterialet inte är entydigt eller fullt ut representativt för samtiden, ser jag artikelns innehåll som ett viktigt bidrag till genusforskningen.

Störst behållning av antologin *Män och manligheter från vikingar till Kalle Anka* är nog författarnas ambitioner att utmana gamla "sanningar" om just män och manligheter. Antologins styrka, som jag ser det, är dess lättillgängliga språk och innehållsmässiga stil, vilket på inget sätt betyder att den är banal. Perspektiven och tolkningarna i artiklarna är (så gott som) genomgående innovativa och föredömligt klargörande. Antologin utgör också en nyttig påminnelse om det faktum att det med nya teorier går att se nya saker, även i ett tillsynes genomforskat material. Resultatet av det informella seminariet är således en bok som utmanar många av våra vanligaste föreställningar om maskulinitet, framförallt "traditionell" sådan. Antologin förtjänar att, och kan mycket väl, läsas av en långt vidare krets av människor än de som redan har kontakt med universiteten och maskulinitets-/genusforskningen. Inte minst dess jordnära stil, konkreta innehåll och könspolitiskt viktiga poänger motiverar att den sprids och läses. *Män och manligheter från vikingar till Kalle Anka* är en viktig bok. Inte för att den presenterar några nya "spännande" abstrakta tankefigurer eller för att den levererar några banbrytande bidrag till den könsteoretiska "frontforskningen". Men för att den empiriskt omsätter sådan kunskap och för att den mycket väl skulle kunna sprida sådana tankar till ett bredare lager av befolkningen.

Kalle Anka då, undrar kanske vän av ordning, vart tog han vägen? Jo denne i sammanhanget något aparta figur behandlas faktiskt i en artikel av Hedda Friberg. Nämnas bör också att Catarina Lundström medverkar med en artikel om Robert Mörners skolkoloni i Östersund och att Lars Wolf bidragit med en artikel där ett antal av Ludvig Nordströms noveller analyseras.

Eddy Nehls, Vänersborg/Stenkullen

Anna Götlind och Helena Kåks: *Handbok i konsten att skriva mikrohistoria*. Natur och Kultur, Stockholm 2004. 214 s., ill. ISBN 91-27-09760-9.

En klyfta existerar mellan akademiska forskare och fritidsforskare. Anna Götlind och Helena Kåks är ute efter att eliminera denna. Så kan *Handbok i konsten att skriva mikrohistoria* lite tillspetsat sammanfattas. Ty vad författarna vill är att ta vara på och sammanföra det bästa hos dessa båda grupper: hos yrkesforskarna hantverkskunskapen och förmågan att problematisera och generalisera, hos fritidsforskarna (författarnas term) deras förtrogenhet med materialet.

Ett sätt att göra detta på är att skriva mikrohistoria. Mikrohistoria – i Tyskland *Alltagsgeschichte*, i England *History from below* – handlar, som namnet säger, om det "lilla" i historien, om individen, platsen, händelsen, gruppen. Det är dock inte frågan om sammanhangslöst episodskrivande. Författarna tar historikern Anders Florén till hjälp att definiera begreppet: "I grunden handlar mikrohistoria om att reducera skalan hos undersökningsobjektet för att kunna studera förhållanden som inte kunnat undersökas på en mer generell nivå. Mikrohistoria handlar således varken om teorilösa hembygdsstudier, lokalhistoria eller i egentlig mening om fallstudier."

Från samme historiker hämtar de också sitt resonemang om tre typer av historievetenskaplig relevans: en kumulativ, en teoretisk samt en existentiell dito. Det förstnämna begreppet innebär att vi får en kunskap som vi tidigare inte känt till; en "vit fläck" fylls i på historiekartan. Det andra att teoriutvecklingen inom historieämnet förs framåt. Det tredje slutligen att kunskapen "ger perspektiv på 'den mänskliga erfarenheten'", hur det är att vara människa.

Denna tredje relevans uppfattar jag som mikrohistoriens specifika bidrag till historieämnet, även om den samverkar med de två andra typerna. Författarna utvecklar tankegången: "Att bege sig ner till det förflutnas mikro-nivå ger möjlighet att ge liv åt men kanske också pröva den 'generella' historiens giltighet. Att krympa det historiska rummet och ställa enskilda människor i förgrunden gör det många gånger lättare att se verklighetens mångfald och komplexitet. Nyanser, individuella variationer på mänskligt liv och mänskliga erfarenheter synliggörs i de enskilda livsödena. Förlorarna och avvikarna träder fram. Det är som om livet självt blir synligt."

Därmed är vi framme vid författarnas egentliga och